

Återanvänt med evigt liv

Återanvända gravvårdar har blivit en bänk i kallmursteknik och nya stenarbeten knyter an till Sigurd Lewerentz originalbyggnad. Naturstenen på S:t Olofs kyrkogård håller samman historien och symboliserar det eviga livet, skriver arkitekt **Bo Norman**.

S:T OLOFS KYRKOÅRD och kapell i Enköping ritades av arkitekten Sigurd Lewerentz och invigdes 1932, en tid när klassicistisk arkitekturtradition möter den modernism som i Sverige skulle bli funktionalismen.

Domkapitlets avvisande omdöme om det förslag som presenterades 1930 vittnar också om en gryende brytningstid: "... en byggnad i enlighet med det underställda förslaget skulle verka störande på platsens helgd i betraktande av dess ändamål."

Lewerentz omarbetade förslag är daterat till juni 1931. Det uppförda kapellet har ett modernistiskt formspråk, med tydliga geometriska former, platta tak och en sammanhållande symmetri. Stommen är av tegel, med en slätputsad fasad. Sockeln är klädd med grå normalslipad öländsk kalksten. Kalksten återkommer också interiört, som portomfattningar och kring det stora ljusintaget mot söder. Kapellrummet har ett kalkstengolv och även rummets pelare är klädda med kalksten, allt med normalslipad yta.

TILL LEWERENTZ kapellanläggning hörde även en ekonomibygnad, placerad väster om kapellet och utformad som en vinkelbyggnad med platt tak med samma höjd som kapellets lägre delar.

Byggnaden uppvisade tidigt så omfattande problem med stomme och fukt att en nybyggnad ansågs mer ekonomiskt försvarbart än att återställa huset i sitt ursprungliga skick. Men en viss upprust-

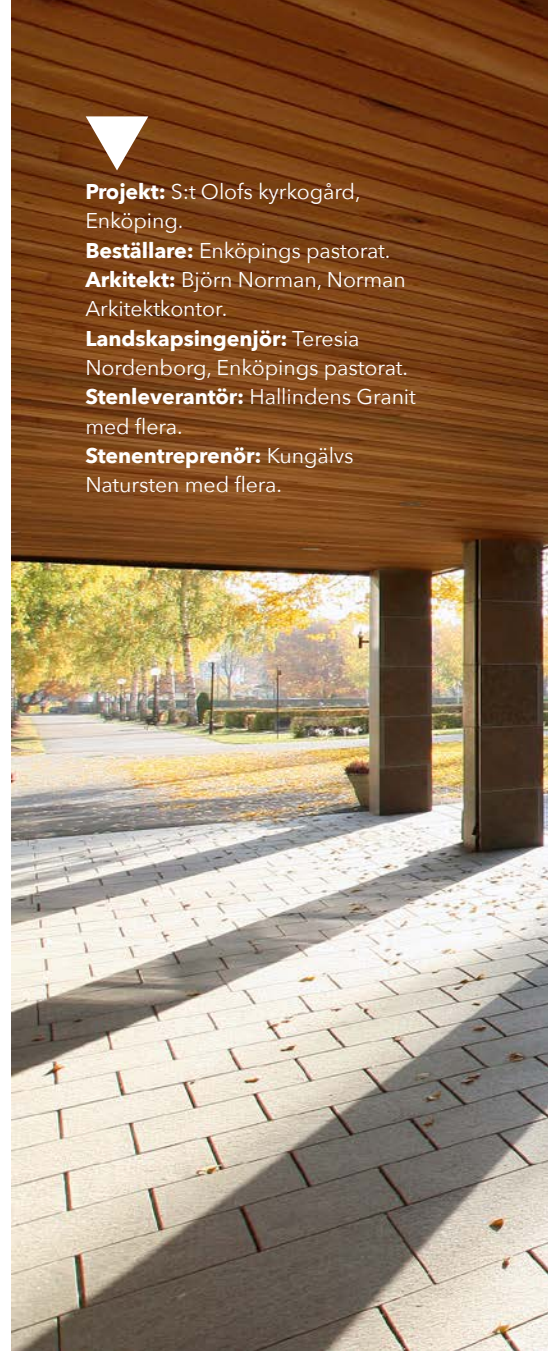
ning skedde under 50-talet, och i slutet av 60-talet genomfördes en omfattande om- och tillbyggnad där Lewerentz två byggnader införlivades i en större byggnadskropp med ett krematorium och tillhörande utrymmen.

En ytterligare ombyggnad genomfördes 2006, sedan nya miljökrav medfört att kremeringsverksamheten utvecklades i Enköping.

DEN SENASTE OMBYGGNADEN påbörjades 2016. Norman arkitektkontor fick då uppdraget att lösa problem med infallande söderljus som sommartid gjorde väntrummet svårt att använda. Samtidigt skulle ett värdigare väntrum skapas.

Huvudgreppet har varit att skapa en förhall till huvudentrén och ett väntrum som både ger besökarna möjlighet att vänta utomhus och samtidigt fungerar som solskydd. Arkitektoniskt tydliggör förhallen kapellets ursprungliga identitet och förstärker entréns funktion. Förhallens tak bärs upp av fem pelare klädda med normalslipad kalksten. Socklarna på anslutande byggnadsdelar har fått beklädnad av grå öländskalksten, med en normalslipad yta som motsvarar Lewerentz originalbyggnad.

Förhallen avslutas mot kyrkogården i söder med en sittbänk med stomme av återanvända gravvårdar och ett träraster som sittyta. Förhallens golv är förlängt fram till bänken. Golvet är utfört av hållar i Tossene Grå Bohus med samma bredd som pelarna, som bildar fris till rektangulära fält med plattor i fallande

Projekt: S:t Olofs kyrkogård, Enköping.

Beställare: Enköpings pastorat.

Arkitekt: Björn Norman, Norman Arkitektkontor.

Landskapsingenjör: Teresia Nordenborg, Enköpings pastorat.

Stenleverantör: Hallindens Granit med flera.

Stenentreprenör: Kungälv's Natursten med flera.

längder. Kransgården norr om kapellet har omgestaltats med nya markstensbelagda ingångar i de inramande häckarna.

ANVÄNDADET AV natursten har överlag haft stor betydelse för om- och tillbyggnaden. Kalkstenen förmedlar kontakten med originalbyggnaden utan att förminska dess arkitektoniska gestalt. Granitbeläggningsen talar till evigheten, ett material som har obegränsad livslängd. Sittbänken av återanvända gravvårdar i kallmursteknik ger dessa återtagna gravvårdar ett evigt liv. Naturstenen står för det eviga livet, för minnet av alla de människor som fått sin sista viloplats på S:t Olofs kyrkogård. ■

FOTON: BO NORMAN

Huvudgreppet är att skapa en förhåll till huvudentrén och ett väntrum som både ger besökarna möjlighet att vänta utomhus och samtidigt fungerar som solskydd.

Kalkstenen förstärker kontakten med originalbyggnaden.